

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

**2025-YIL APREL.
NAVBATDAN TASHQARI SON**

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 625 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 28-fevraldagi
333/5-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ПРИНЦИПЫ ПЕРЕХОДА УЗБЕКИСТАНА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ, СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ	12
Набиев Дилмурод Хамидуллаевич	
YaSHIL TEXNOLOGIYALAR VA RAQAMLASH TIRISH TA'SIRIDA MEHNAT BOZORINING TRANSFORMASIYASI	19
Abduraxmanov Kalandar Xo'jaevich	
РОЛЬ ТВОРЧЕСКОГО ТРУДА В ПОВЫШЕНИИ ЕГО ЭФФЕКТИВНОСТИ	26
Гулямов Саидахор Саидахмедович, Икрамов Мурат Акромович, Очилов Акрам Одilovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASH MAQSADIDA "YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH ZARURATI	33
O.X. Hamidov, D.Sh. Yavmutov	
ESG-ИНСТРУМЕНТАРИЙ КАК ФАКТОР УСИЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	38
Татьяна Юрьевна Анощенко, Сергей Вадимович Ревунов, Роман Вадимович Ревунов	
TRANSITION OF RUSSIAN REGIONS TO A CLOSED-LOOP ECONOMY	49
Nikonov Sergey Mikhailovich, Ochilov Akram Odilovich, Filipenko Alexander Alexandrovich	
"YASHIL" IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TUZILISHI	53
Navruz-Zoda Baxtiyor Negmatovich	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ДРАЙВЕР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА И МОДЕРНИЗАЦИИ РАБОЧИХ МЕСТ В УЗБЕКИСТАНЕ	59
Зокирова Нодира Каландаровна	
KREATIV IQTISODIYOT VA UNING INDUSTRIYA TURLARINING NAZARIY MASALALARI	64
Mamayunus Pardaev, Obid Pardaev, Akram Ochilov	
EKOLOGIK OMILLARNI HISOBGA OLGAN HOLDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHDA ERISHISH	73
Saidov Muhammadali Hakimovich, Ochilov Akram Odilovich, Esanbekov Diyorbek Mirzabek o'g'li	
INNOVATION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARI KOOPERASIYASINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	81
Raxmatulla Ergashev	
KARTOSHA MOSLANUVCHAN NAVLARI TURLI EKISH MUDDATLARI VA MULCHALASHLARDA HOSILDORLIGI HAMDA IQTISODIY SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	86
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Toshpulatova Surayo Tulqin qizi, Ismayilov Alisher Isroilovich	
YASHIL IQTISODIYOT – INNOVATSION RIVOJLANISHNING KALITI	90
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, Usmonov Murodjon Dusmurot o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ «ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ» В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	93
Сайёра Насимовна Хамраева	
SABZAVOT (SHIRIN) MAKKAJO'XORI AJRATILGAN MOSLANUVCHAN NAV-DURAGAYLARINI ASOSIY VA TAKRORIY EKINLAR SIFATIDA TURLI MUDDATLARDA YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	97
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Nurillaev Ilhom Xolbek o'g'li, Jabborov Botir Shukurovich	
ZAMONAVIY BOZOR MUNOSABATLARIDA SAVDONI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY VA USLUBIY JIHATLARI	101
Ivatov Irisbek	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	105
Yadgarov Akram Akbarovich, Abdiyeva Flora Botir qizi	
GREEN ECONOMY: GLOBAL PERSPECTIVE AND UZBEKISTAN'S PATH	110
Dilmurod Mirza-Akhmedovich Rasulev, Dildorakhon Ulugbek kizi Shomuradova	

OLIY TA'LIM XIZMATLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TARG'IB QILISH BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI	113
Musayev Bekjon Shukurillayevich	
TURIZM INDUSTRIYASINI BARQAROR STRATEGIK RIVOJLANTIRISHDA QO'LLANILADIGAN USULLAR TAHLILI	116
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
ЗЕЛЁНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ И ФАКТОРЫ ЕГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	120
Орипов Ильхом Абдуллаевич	
Перспективы развития цифровой трансформации в Республике Узбекистан	128
Мусабеков Джорабек Хакимджанович, Воронин Сергей Александрович	
YASHIL IQTISODIYOT – BARQAROR RIVOJLANISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA	133
G.Erkayeva	
Barqaror ish o'rinlarini yaratishda yashil iqtisodiyotning o'rni	138
Qo'chqorov G'aybulla Fayzullayevich, Qo'ziyeva Shaxnoza Bozor qizi	
ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	141
Фазлитдин Бахадиорович Аминов	
RESPUBLIKADA EKOLOGIK TOZA MAHSULOT YETISHTIRISH ASOSIDA ELEKTRON SAVDONI RIVOJLANTIRISH	145
Q. J. Mirzayev, F. F. Ulug'murodov	
Qoraqalpog'istonda sanoatni restruktizatsiyalash va yashil iqtisodiyotni rivojlantirish: muammolar, istiqbollar va statistik tahlillar	150
Abipova Gulmira Salavatdinovna	
CHORVACHILIK XO'JALIKLARINI RIVOJLANTIRISHDA AGLOMERATSIYANING AHAMIYATI	153
Xusainov Oybek Jabborovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA STRATEGIYASINING KOMPANIYA UCHUN AHAMIYATI	156
Ergashev Toxir Kurbanovich, Toxirova Nigora Zokirjon qizi	
CHORVACHILIK KLASSTERLARI VA AGLOMERATSION RIVOJLANISH: O'ZARO TA'SIR VA SYNERGIYALAR	161
Xusainov Oybek Jabborovich	
HUDUDLARNING INNOVATSIYON SALOHİYATINI BAHOLASH	165
J.A. Ismatullayev, A. Do'lanov	
СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	171
Нафасов Тохиржон, Г. П. Эркаева	
Mamlakatimizda ishsizlikni kamaytirishga qaratilgan islohotlar	174
Djurayev Olimjon Narkulovich	
USE OF THE ADVANCED EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES OF FARMING AND HOUSEHOLDS	178
Ochilova Nargiza Akramovna	
SHAHAR AGLOMERATSIYALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH OMILLARI	181
Xidoyatova Nigora Shorakibovna	
IQTISODIY O'SISHDA MEHNAT MIGRATSIYASINING AHAMIYATI	184
Djurayev Olimjon Narkulovich, Saidakbarov Jamshid Ne'matullo o'g'li	
TURIZMNIDA RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	189
Qosimov Jahongir	
РЫНОК ГОСТИНИЧНЫХ УСЛУГ В ТУРИЗМЕ В УСЛОВИЯХ ДИВЕРСИФИКАЦИИ И ДЕМОКРАТИЗАЦИИ ГОСТИНИЧНОЙ ИНДУСТРИИ	192
Ташмаматов Садирдин Нажмиддинович	

O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN KADRLAR MALAKASINI OSHIRISHDA DUAL TA'LIMDAN FOYDALANISHNI BOSHQARISH	196
Ochilov Akram Odilovich, Xamidova Mo'tabarxon Abdumalik qizi	
MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA AUTSORSING XIZMATLARIDAN FOYDALANISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	201
Nasiba Ergasheva	
KORXONALARDA XODIMLARNI BOSHQARISHNING ASOSIY TAMOYILLARI	207
Djurayev Olimjon Narkulovich, Nurullayeva Vazira O'ktamovna	
ЗЕЛЁНЫЕ ИНВЕСТИЦИИ: ПЕРСПЕКТИВЫ И РИСКИ	211
Номазов Бахром Бобомурадович	
ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ESG В ФИНАНСОВУЮ СФЕРУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	215
Алимова Азиза Шерзатовна	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DIGITAL TECHNOLOGIES ON MANAGEMENT	219
Ergashev Tokhir Kurbanovich, Tohirova Nigora Zokirjon kizi	
O'ZBEKISTONNING "YASHIL IQTISODIYOT STRATEGIYASI" NI AMALGA OSHIRISHNING ZARURIYATI VA ISTIQBOLLARI	224
Ergasheva Nazira Muratovna, Soyibov Mirjon Bekjonovich	
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УСЛУГ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ, ВЛИЯЮЩИХ НА ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ И КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ	227
Алимова Муниса Юлчиевна	
РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЕЁ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЗНАЧИМОСТИ.....	232
Расулов Нозимжон Набиджонович	
AGLOMERATSIYA VA IQTISODIY O'SISH: SABAB-OQIBAT ALOQASI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	236
Xidoyatova Nigora Shorakibovna	
KORXONALARNING SOLIQ IDORALARIDA HISOBGA OLINISHIDAN HOSIL BO'LGAN ORTIQCHA TO'LOVLARINI BOJXONA TO'LOVLARIDA HISOBGA OLIH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	239
Boykabilov Bahodir Mustafaevich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLARGA INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI	242
Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Bozorov Yashnarbek Xayrulla o'g'li	
ORGANIK QISHLOQ XO'JALIGIDA "IXTISOSLASHTIRILGAN AGROKOOPERATIV" TASHKIL ETISH ORQALI TA'MINOT ZANJIRI BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH.....	248
Amirqulov Shuxrat Olimovich	
MAMLAKATIMIZDA OLIY TA'LIM MUASSASALARINING MOLIVAVIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHI UCHUN ZAMONAVIY HUQUQIY ASOSLARI.....	254
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
TURIZMNING MADANIY-TARIXIY RESURLARI: ASOSIY TUSHUNCHALAR VA TAMOYILLAR	258
Ruzmanov Dilshod Usmanovich	
BARQAROR TURIZM DESTINATSIYALARINING SIG'IMINI BAHOLASH METODIKASI.....	262
Ibroximov Nodirbek Xasanovich	
ВОЗОБНОВЛЯЕМЫЕ ИСТОЧНИКИ ЭНЕРГИИ КАК ОСНОВА ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ	266
Хусаинов Равшан Рахимович	
ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ И ПОВЕДЕНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ.....	272
Раимова Муборак Джумаевна	
"YASHIL IQTISODIYOT" NING ASOSIY XUSUSIYATLARI	276
Djumayev Asqar Xaydarovich	

RAQAMLI MARKETINGNING ISTE'MOLCHI XULQ-ATVORIGA TA'SIRI.....	281
Raimova Muborak Jurayevna, Dilmurodov O'tkir	
HUDUDNING IJTIMOIIY-IQTISODIY SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	287
SH.A. Buriyev	
SAVDO XIZMATLARINING ASOSIY FAOLIYAT KO'RSATKICHLARI TIZIMINI BAHOLASH.....	291
Muxamedova Aziza Ravshanovna	
YASHIL IQTISODIYOT VA GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI: YASHIL IQTISODIYOTNING IQLIM O'ZGARISHINI YENGISHDAGI O'RNI VA GLOBAL HAMKORLIK.....	295
Usmonov Murodjon Xolmurod o'g'li, Ulug'bek Eshmaxmatov	
КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА НАЛОГОВОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА.....	299
Абдулов Дамир Рустамович	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH ISTIQBOLLARI	305
Yuldashev Shamsiddin Qiyamiddinovich, Boliyeva Baxora Farxodovna	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА: КОНЦЕПЦИИ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	308
Туляганова Шахноза Самукджановна	
O'TA ERTAGI TARVUZNING HIMOYALANGAN JOYLAR UCHUN MOSLANUVCHAN NAV VA DURAGAYLARINI AJRATISH, ULARNI TURLI O'G'IT ME'YORLARIDA HOSILDORLIGI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	311
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Amirov Xamidulla Suyunovich, Umirova Durdona Muqum qizi	
ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПЛОДООВОЩНОЙ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ	315
Уралов Элшод, Вельм М.В.	
DEVELOPMENT STRATEGY AS A MODEL OF PROGRESS IN HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN.....	320
Abdiev Alimardon	
ОСОБЕННОСТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СЕКТОРА ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ И РАЗВИТИЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦИАЛА.....	322
Мухаммадбобур Салимов	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATI RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	326
Suyunov Jabbor Mahmudovich	
"SALOHİYAT" TUSHUNCHASINING MAZMUNI VA IQTISODIY-IJTIMOIIY MOHIYATI.....	331
Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
DAVLAT BOSHQARUVIDA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	334
Salimov Muhammadbobur Qodir o'g'li	
O'QUV JARAYONLARINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	337
Tilakov Sherzod	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAMOYILLARI ASOSIDA BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA YASHIL IQTISODIYOTNING AHAMIYATI.....	340
Sattarov Umirzoq, Ro'ziev Zafar Ikromovich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT XOM ASHYOLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH TENDENSIYALARI.....	343
Xazratov Sarvar Ibragimovich	
YURTIMIZDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KADRLAR TAYYORLASHNING ZAMONAVIIY TENDENSIYALARI	348
G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li, O'rinov Diyorbek Xolmo'min o'g'li	
QASHQADARYO VILOYATI O'QUV MARKAZLARI VA KURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	353
Tilakov Sherzod Akbarovich	

SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT ISHLAB CHIQRARISH VA SOTISH SIFATI HAMDA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNI BOSHQARISH YO'NALISHLARI.....	357
Ochilov Akram Odilovich, Ziyodullayeva Marjona Alisher qizi	
OMMAVIY TADBIRLAR YORDAMIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH: O'ZBEKISTON VA XALQARO TAJRIBA.....	360
Ibragimov Sardorbek Xusanovich	
Анализ цифровой трансформации и её влияния на привлечение инвестиций в регионы Узбекистана.....	365
Рахмонова Дурдона Хасан кизи	
Korxona moliyaviy salohiyatini baholashning statistik tahlili.....	370
M.O. Musurmonova	
DIRECTIONS FOR IMPROVING THE FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM OF THE BANKING SYSTEM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	377
Kadirov Lutfulla Khalimovich	
PROBLEMS OF EMPLOYMENT IN THE LABOR MARKET OF UZBEKISTAN AND STRATEGIC DIRECTIONS FOR THEIR SOLUTION.....	381
Sharopov Temirmalik Rustam o'g'li	
"YASHIL" IQTISODIYOT TAMOIYILLARI ORQALI QASHQADARYO VILOYATI SANOAT KOMPLEKSINI TAKOMILLASHTIRISH	385
U.Shukurov	
FOREIGN EXPERIENCES IN ATTRACTING INVESTMENTS IN SERVICE INDUSTRIES	390
Hazratkulov Shahboz Boboqul ogli	
YASHIL IQTISODIYOTDA TA'LIMNING ROLI.....	394
Babayeva Lola Ibragimovna	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHI UCHUN DAVLAT TOMONIDAN YARATILAYOTGAN IMKONIYATLAR.....	398
Xudoyorov Azizbek Avaz o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI YAXSHILASHNING XORIY TAJRIBASI.....	404
Safarov Sh. S.	
IJTIMOYIY MENEJMENTDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: XALQARO TAJRIBA VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI.....	408
G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li, Davronova Farangiz	
«ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ФИНАНСОВЫЙ КОНТРОЛЬ: КАЗНАЧЕЙСКИЙ КОНТРОЛЬ В БЮДЖЕТНОМ ПРОЦЕССЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЕГО РАЗВИТИЯ»	415
Файзуллаева Зилола Равшановна, Д.Х. Пулатов	
YANGI O'ZBEKISTONDA YASHIL RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING ASOSIY JIHATLARI.....	421
Urozoza Shaxlo Hasan qizi, Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH MASALALARI: XALQARO TAJRIBA VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	427
Safarov Shoxrux Sattor o'g'li	
PROSPECTS FOR IMPROVING THE EFFICIENCY OF HUMAN RESOURCES IN UZBEKISTAN.....	431
Alimardonova Gulfizoda Alimardon kizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA KAPITAL QO'YILMALAR HISOBINI TO'G'RI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATI.....	434
Egamberdiyeva Salima Rayimovna	
QASHQADARYO VILOYATIDA KICHIK BIZNESNING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA ISTIQBOLLARI	441
Berdimurodova Farzona Bahodir qizi, Sh. Xolliyev	
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING BIZNES VA IQTISODIYOTDAGI ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	446
Davronova Farangiz Ilhom qizi	

ZAMONAVIY RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA PUL VA BANK TIZIMLARINI TASHKIL ETISHNING ISTIQBOLLARI HAMDA AHAMIYATI	452
Axtamova Ozoda Ulug'bek qizi, Cho'liyeva Gulsanam Yulchi qizi, G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTI: TARKIBIY O'ZGARISHLARNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	460
N. Qo'ziboyeva	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI TARKIBIY O'ZGARISHLAR ORQALI RIVOJLANTIRISHNING ZARURATI.....	466
Vayskulov Ramazon Alisher o'g'li	
QASHQADARYO VILOYATIDA TURIZM KLASSTERLARINI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY INTEGRATSIYA.....	470
Xushvaqtov Ramziddin	
ILMIY SALOHİYAT VA OLIY TA'LIM SIFATINING UZVIY BOG'LIQLIGI: TAHLIL VA TAVSIYALAR	476
Muratov A'zam Alisher o'g'li, Ochilov Akram Odilovich	
YASHIL IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: GREEN CREDIT	480
Eshtemirova Ma'rifat Akram qizi, Kabilova Shaxnoza Jurayevna	
DEHQON XO'JALIGI MAHSULOTLARI NARXLARINING DINAMIKASI VA BOZOR MUVOZANATI MODELLARINI QO'RISH.	483
Ergashov Yashnarbek Istamovich	
The Role of Renewable Energy in the Green Economy.....	488
Khudoyberdiyeva Olima, Yakhshikulova Mokhinur	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish: asosiy muammolar va imkoniyatlar	494
Jumanazarov Asilbek Utkirbek o'g'li, Ulug'bek Eshmaxmatov	
SANOAT KORXONALARINING RAQOBAT USTUNLIGI ORQALI BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASH OMILLARI	498
Ro'ziqulov Jamshid Ulug'bek o'g'li	
O'ZBEKISTONDA INSON RESURLARINI BOSHQARISH SIYOSATINING ZAMONAVIY TRENDLARI HAMDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	504
Shodiyev Jahongir 504	
YASHIL IQTISODIYOT: O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	509
Babayeva Lola Ibragimovna, Sh. S. Sa'dullayev	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA MAHSULOTLAR INTENSIV RIVOJLANISHINI TA'MINLASH JARAYONLARI	512
Saburov Jumanazar Salievich	
SUG'URTA XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI VA MEXANIZMLARI.....	516
E.Sobirov	
"YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH ORQALI TABIIY RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA IQTISODIY FAOLIYATNING ATROF-MUHITGA SALBIY TA'SIRINI KAMAYTIRISH	520
Xo'janova Gulshoda Otamurodovna	
QISHLOQ JOYLARDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL YO'NALISHLARI	526
Dilafroz Taylakova	
KORXONALARDA EKOLOGIK INVESTITSION LOYIHALARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI TAHLILI.....	532
Ulashov Aliboy Rashid o'g'li	
YURTIMIZDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BANK VA MOLIYAVIY TIZIMLAR UCHUN YANGI IMKONIYATLAR TAHLILI HAMDA KELGUSIDAGI ISTIQBOLLARI	538
G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li, Alarov Asilbek Oybek o'g'li	
SANOAT KORXONALARINING EKOLOGIK BARQARORLIGI VA EKOLOGIK IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH MASALALARI.....	545
O'rinov Diyor, Xolliyev Sh.B.	

YASHIL IQTISODOYOT VA UNDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR.....	549
Ermuminov Elbek Erkin o'gli, Ilmiy rahbar: Yaxshiqulova Moxinur Toxir qizi	
XIZMATLAR SOHASIDA KADRLARNING TUTGAN O'RNI	553
Turayeva Nargiza Rustamovna	
IQTISODIYOTDA TARKIBIY O'ZGARISHLARNI AMALGA OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	557
G.P.Erkayeva, N.H.Qo'ziyoyeva	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHNING AHAMIYATI VA O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH STRATEGIYASI	560
Samadova Jasmina Sherali qizi, Sh. Xolliyev	
"YASHIL" ENERGETIKA VA "YASHIL" IQTISODIYOT.....	564
Qarshiyeva Dilsora Ismoil qizi, Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
MAMLAKAT BUDJETINING SHAKLLANISHI VA DAROMADLAR TAQSIMOTINING IQTISODIYOTDAGI ROLI	569
Ashirqulova Sevinch Sarvar qizi, Sh. Xolliyev	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOT VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	574
Urozova Shahlo Hasan qizi, Rahmonova Tillaoy Malik qizi	
"YASHIL" IQTISODIYOT INNOVATSION RIVOJLANISHINING KO'RSATGICHLARI.....	579
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, Usmonov Murodjon Dusmurot o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INNOVATSION FAOLIYATNI TARTIBGA SOLISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	583
Mirzayev Qulmamat Djonuzoqovich, Mirzayev Azzamjon Jonuzokovich, Eshquvvatova Nodira Abdullayevna	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA IQTISODIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	588
Mirzayev Qulmamat Djonuzoqovich, Eshquvvatova Nodira Abdullayevna	
СТРАТЕГИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНА: РОЛЬ ИННОВАЦИЙ И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА В ЭПОХУ НООНОМИКИ.....	593
Чекулаева Кристина	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОБЕСПЕЧЕНИЮ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ПРИ ПЕРЕХОДЕ К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	599
Чекулаева Кристина	
YASHIL IQTISODIYOT – MAMLAKAT TARAQQIYOTINING ASOSIY OMILI.....	605
Oybek Hamdamov, Qosimov Jahongir	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INSON KAPITALI SIFATINI OSHIRISHDA TA'LIMNING AHAMIYATI	608
M.Ostanova, Ro'ziyev Ramshid	
MODERN LEGAL BASIS FOR THE EFFICIENT USE OF FINANCIAL RESOURCES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN OUR COUNTRY	613
Ismoilova Gulrux, Khayriddinov Shukhrat Botirovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH SHAROITIDA TABIIY - IQTISODIY MANBAALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY MEXANIZMI	617
Mavlonov Shaxzod Shahobiddin o'g'li, Mavlonova Surayyo Xasan qizi	
YANGI O'ZBEKISTONDA SOHALARNI RAQAMLASHTIRISH SAMARADORLIGI	621
Gulrux Arslon qizi Ismoilova	

UDK 338.1

DEHQON XO'JALIGI MAHSULOTLARI NARXLARINING DINAMIKASI VA BOZOR MUVOZANATI MODELLARINI QO'RISH.

Ergashov Yashnarbek Istamovich

Qarshi xalqaro universiteti "Iqtisodiyot va muhandislik"
kafedrası assistent o'qituvchisi,
Pochta: yashnar4144@gmail.com
ORCID: 0009-0006-5253-7311

Annotatsiya: Ushbu maqolada dehqon xo'jaligi mahsulotlarining narx dinamikasi va bozor muvozanatini ta'minlashda ekonometrik modellarni qo'llash imkoniyatlari tahlil qilinadi. Mahsulot narxlariga ta'sir qiluvchi omillar va ularning o'zaro bog'liqliklari ko'rib chiqiladi, shuningdek, bozor muvozanati uchun optimal sharoitlarni belgilash masalalari yoritiladi.

Kalit so'zlar: Dehqon xo'jaligi, narx dinamikasi, bozor muvozanati, ekonometrik model, talab va taklif, narx barqarorligi, mahsulot logistikasi, bozor tahlili, statistika va prognoz.

Abstract: This article analyzes the possibilities of using econometric models in ensuring price dynamics and market balance of agricultural products. Factors affecting product prices and their interrelationships are considered, as well as issues of determining optimal conditions for market equilibrium are discussed.

Key words: Dehqon xo'jaligi, narx dinamikasi, bozor muvozanati, ekonometrik model, talab va taklif, narx barqarorligi, mahsulot logistikasi, bozor tahlili, statistika va prognoz.

Аннотация: В данной статье анализируются возможности использования эконометрических моделей в обеспечении динамики цен и сбалансированности рынка сельскохозяйственной продукции. Рассмотрены факторы, влияющие на цены продукции и их взаимосвязи, а также обсуждаются вопросы определения оптимальных условий рыночного равновесия.

Ключевые слова: Сельское хозяйство, динамика цен, рыночное равновесие, эконометрическая модель, спрос и предложение, стабильность цен, товарная логистика, анализ рынка, статистика и прогнозирование.

KIRISH

Dehqon xo'jaligi iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo'lib, uning mahsulotlari mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Bozor iqtisodiyoti sharoitida qishloq xo'jaligi mahsulotlarining narxlari dinamikasi va bozor muvozanatini tahlil qilish zarurati doimiy ahamiyatga ega. Ushbu maqolada dehqon xo'jaligi mahsulotlari narxlarining o'zgarish tendensiyalarini o'rganish, narxga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash hamda bozor muvozanatini ta'minlash uchun matematik va ekonometrik modellarni ishlab chiqish masalalari ko'rib chiqiladi.

Dehqon xo'jaligi mahsulotlari narxlari dinamikasini belgilovchi asosiy faktorlar sifatida e'tirof etilishi mumkin. Quyidagi ta'sir qiluvchi omillarni:

1. **Iqlim sharoitlari.** Iqlim sharoitlari o'zgarishi dehqon xo'jaligi mahsulotlarining hosildorligiga sezilarli tasir ko'rsatadi. Masalan:

Qurg'oqchilik davrida hosil kamayishi mahsulot narxining oshishiga olib keladi.

Yomg'irli mavsumlarda hosildorlik oshib, narx pasayishi kuzatiladi.

Misol: O'zbekistonning ayrim hududlarida 2021-yilda qurg'oqchilik natijasida g'alla narxlari 15-20% ga oshgani kuzatilgan.

2. **Ishlab chiqarish hajmi.** Mahsulot yetishtirish hajmining oshishi bozorda taklifni ko'paytirib, narxlarning pasayishiga sabab bo'ladi. Aksincha, hosil yetishmovchiligi narxlarning keskin ko'tarilishiga olib keladi. Taklif va narx o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash uchun regressiya modellari yordamida tahlil o'tkazish mumkin.

3. **Bozor talabi.** Aholi sonining oshishi yoki iste'mol odatlarining o'zgarishi mahsulotga bo'lgan talabni shakllantiradi. Talabning yuqori bo'lishi narxlarning ko'tarilishiga olib keladi.

Misol: Yozgi mavsumda sabzavot va mevalarga talabning oshishi odatda narxlarning vaqtinchalik ko'tarilishiga olib keladi.

4. **Narx va subsidiya siyosati.** Davlat tomonidan dehqon xo'jaligiga beriladigan subsidiya va imtiyozlar narx barqarorligini taminlashda muhim rol o'ynaydi.

Misol: O'zbekiston hukumati tomonidan g'allaga subsidiya berilishi ichki bozorda un narxlarini barqarorlashtirishga yordam bergan.

5. **Logistika va saqlash imkoniyatlari.** Mahsulotlarni bozorga yetkazishdagi transport muammolari narxlarga sezilarli ta'sir qiladi. Shuningdek, zamonaviy saqlash texnologiyalarining mavjud emasligi mahsulotning narx-navosiga ta'sir ko'rsatadi.

Misol: Sovutgich omborlari yo'qligi sabzavotlarning mavsumdan tashqari davrda narxining keskin oshishiga sabab bo'ladi.

6. **Xalqaro bozor ta'siri.** Eksport va import cheklovlari, xalqaro iqtisodiy muhit ham mahalliy narxlarning shakllanishiga ta'sir ko'rsatadi.

Misol: 2022-yilda Rossiya va Ukrainadagi mojarolar global don narxining ko'tarilishiga olib kelib, O'zbekiston ichki bozorida ham narxlarga ta'sir qilgan edi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Dehqon xo'jaligi mahsulotlari narxlari dinamikasi va bozor muvozanati masalalari bo'yicha xalqaro va milliy ilmiy adabiyotlarda qator tadqiqotlar mavjud. Ushbu bo'limda narx shakllanishiga ta'sir qiluvchi omillar, bozor muvozanatini aniqlash metodlari va ekonometrik modellar bo'yicha olib borilgan ilmiy ishlar tahlil qilinadi.

Samuelson va Nordhaus (2010) tomonidan taqdim etilgan iqtisodiyot nazariyasida bozor muvozanati va talab-taklif munosabatlari asosiy masala sifatida ko'rib chiqilgan. Ularning tadqiqotida dehqon xo'jaligi mahsulotlarining mavsumiy o'zgarishi narxlarga sezilarli ta'sir ko'rsatuvchi omil sifatida e'tirof etilgan[1].

Milliy darajada Toshmatov va Razzoqov (2018) tomonidan olib borilgan tadqiqotda O'zbekiston dehqon xo'jaligi mahsulotlari narxlari mavsumiy tebranishlari hamda davlat tomonidan kiritilgan subsidiyalarning narx barqarorligiga ta'siri batafsil o'rganilgan[2].

Ekonometrik modellar bozor muvozanatini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Greene (2012) tomonidan taklif etilgan regressiya va vaqt qatori modellari narx o'zgarishlarini prognoz qilishda asosiy vosita hisoblanadi[3].

Hozirgi zamon tadqiqotlarida Vektor avtoregressiya (VAR) modeli va ARIMA modeli qishloq xo'jaligi mahsulotlarining mavsumiy narx tebranishlarini tahlil qilishda samarali natija bergan (Box va Jenkins, 2006)[4].

Mahalliy kontekstda Hasanov (2021) tomonidan ARIMA modeli yordamida kartoshka va sabzavot narxlari dinamikasi bo'yicha tahlil o'tkazilib, iqlim sharoitlari va hosildorlikning narxlarga ta'siri aniqlangan[5].

Xalqaro tadqiqotlar (FAO, 2019) dehqon xo'jaligida bozor muvozanatini ta'minlash uchun logistik infratuzilmani rivojlantirish, mahsulotlarni saqlash texnologiyalarini joriy etish va davlat siyosatini optimallashtirish muhimligini ta'kidlaydi.

O'zbekiston misolida Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda davlatning narx siyosati hamda subsidiya dasturlarining narx barqarorligiga ta'siri o'rganilgan va bozor muvozanatini ta'minlash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan (Xodjayev va boshqalar, 2020)[6].

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, dehqon xo'jaligi mahsulotlari narxlari dinamikasini tahlil qilishda ekonometrik modellar va statistik usullardan keng foydalanish muhimdir. Shu bilan birga, iqlim sharoitlari va davlat siyosatining bozor muvozanatiga ta'siri ham diqqat markazida bo'lishi lozim. Ushbu tadqiqot mavjud adabiyotlarga tayangan holda O'zbekiston sharoitida narx dinamikasini yanada chuqurroq tahlil qilishni maqsad qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Dehqon xo'jaligi faoliyatini tahlil va sintez, induksiya, deduksiya, qiyoslash, monografik kuzatuv, statistik tahlil, deskriptiv tahlil, skenario (stsensariy) tahlili, ma'lumotlar yig'ish va tahlil, bozor muvozanati modeli, talab va taklif o'rtasidagi muvozanatni aniqlash uchun matematik model tuzildi, talab va taklif elastikligi, ilmiy abstraksiyalash, statistik guruhla, matematik modellashtirish usullaridan foydalanilgan. Ushbu keltirilgan tadqiqot

ma'lumotlari rasmiy manbalardan olinib, taniqli iqtisodchi olimlarning dehqon xo'jaliklari daromadini kelgusida oshirish omillaridan biri sanaladi. Ushbu omillarni hisobga olgan holda, dehqon xo'jaliklarida mahsulotlarini ishlab chiqarish istiqbollari bir necha omilli prognoz qilindi. Bunday prognozlar variantlari chiziqli, logarifmik, darajali hamda eksponensial trend funksiyalar ko'rinishida, ekonometrik modellar orqali hisoblab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Dehqon xo'jaligi mahsulotlari narxlari dinamikasiga ta'sir qiluvchi omillar ko'p qirrali va murakkab. Ushbu omillarni to'g'ri baholash va iqtisodiy modellar yordamida prognoz qilish qishloq xo'jaligi siyosatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ekonometrik modellashtirish vositasida ushbu omillar orasidagi bog'liqlikni aniqlash dehqon xo'jaligida barqaror rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Bozor muvozanatini aniqlash uchun matematik va ekonometrik modellar ishlatiladi. Quyida ushbu modellarni qurishning asosiy bosqichlari bayon etiladi:

1. Ma'lumotlarni yig'ish. Ma'lumotlar bazasini shakllantirish uchun:

Mahalliy va xalqaro narx statistikasi;

Hosildorlik va ishlab chiqarish hajmi ma'lumotlari;

Talab va istemol bo'yicha statistik ma'lumotlar to'planadi.

2. Ekonometrik model tanlash. Narx dinamikasini tahlil qilishda quyidagi ekonometrik modellar ishlatilishi mumkin:

Oddiy regressiya modeli: Narx o'zgarishini hosildorlik, talab va boshqa omillar bilan bog'lash.

Vektor autoregressiya (VAR) modeli: Bir vaqtning o'zida bir nechta omillar o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilish.

ARIMA (Autoregressive Integrated Moving Average) modeli: Narxlar dinamikasini bashorat qilish.

3. Modellarni baholash. Modelning aniqlik darajasi quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

Determinatsiya koeffitsienti (R^2);

Akaike va Bayes informatsiya mezonlari (AIC va BIC);

Modeldagi parametrlarning statistik ahamiyati.

4. Natijalarni tahlil qilish. Model natijalari asosida quyidagi jihatlar tahlil qilinadi:

Narxlarning mavsumiy o'zgarishi;

Iqlim va hosildorlikning narxlarga ta'siri;

Davlat siyosatining bozor muvozanatiga ta'siri.

Dehqon xo'jaligi mahsulotlari narxlari dinamikasiga ta'sir qiluvchi omillar ko'p qirrali va murakkab. Ushbu omillarni to'g'ri baholash va iqtisodiy modellar yordamida prognoz qilish qishloq xo'jaligi siyosatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ekonometrik modellashtirish vositasida ushbu omillar orasidagi bog'liqlikni aniqlash dehqon xo'jaligida barqaror rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Bozor muvozanatini ta'minlash bo'yicha tavsiyalar.

Narx barqarorligini ta'minlash: Iqlim va boshqa omillarga nisbatan sug'urta mexanizmlarini joriy etish.

Mahsulotlar logistikasi: Bozor infratuzilmasini rivojlantirish va saqlash imkoniyatlarini yaxshilash.

Davlat qo'llab-quvvatlash choralarini optimallashtirish: Subsidiyalarni narx barqarorligiga mos ravishda taqdim etish.

Bozor ishtirokchilariga axborot yetkazish: Real vaqt rejimida narx va talab bo'yicha ma'lumotlar bazasini shakllantirish.

Dehqon xo'jaligi mahsulotlari narxlari dinamikasiga ta'sir qiluvchi omillar ko'p qirrali va murakkab. Ushbu omillarni to'g'ri baholash va iqtisodiy modellar yordamida prognoz qilish qishloq xo'jaligi siyosatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ekonometrik modellashtirish vositasida ushbu omillar orasidagi bog'liqlikni aniqlash dehqon xo'jaligida barqaror rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Dehqon xo'jaligi mahsulotlari narxlarining dinamikasini tahlil qilish va bozor muvozanatini ta'minlash uchun matematik va ekonometrik modellarni qo'llash muhimdir. Ushbu tadqiqot natijalari narx barqarorligini ta'minlash, bozor infratuzilmasini rivojlantirish va qishloq xo'jaligida iqtisodiy siyosatni optimallashtirish uchun zarur ilmiy asos yaratadi.

O'zbekiston dehqon xo'jaligi mahsulotlari bozori so'nggi yillarda iqlim o'zgarishlari, davlat siyosati va logistika omillariga bog'liq holda turli o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Ushbu bo'limda narx dinamikasini tahlil qilish uchun asosiy omillar va ma'lumotlar keltiriladi.

So'nggi yillarda qurg'oqchilik va mavsumiy iqlim o'zgarishlari hosildorlikka salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu esa ba'zi mahsulotlar, xususan, g'alla va mevalar narxining o'zgarishiga sabab bo'lmoqda.

O'zbekiston hukumati dehqon xo'jaligini qo'llab-quvvatlash uchun subsidiya va imtiyozlar joriy etmoqda. Biroq, ushbu choralar ba'zan yetarlicha ta'sir qilmay, narxlar barqarorligini ta'minlashda qiyinchiliklar yuzaga kelmoqda.

Zamonaviy saqlash texnologiyalarining yetishmasligi va transport tizimining qoniqarsizligi ba'zi mahsulotlar narxining mavsumdan tashqari davrda keskin oshishiga sabab bo'lmoqda.

Eksport va import cheklovlari O'zbekiston dehqon xo'jaligi mahsulotlari narxiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Xalqaro don va yog'-moy narxlarining ko'tarilishi ichki bozorda ham narxlarning oshishiga sabab bo'lmoqda.

2020-2025-yillar davomida O'zbekiston bozorlarida kartoshka va sabzavot narxlarini o'zgarishiga iqlim sharoitlari, hosildorlik va talab-taklif omillari sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Narxlar dinamikasining tahlili uchun statistika qo'mitasi va boshqa ochiq manbalardan quyidagi ma'lumotlar yig'ildi:

Yillik o'rtacha narxlar (sumda);

Hosildorlik ko'rsatkichlari (tonna);

Import va eksport hajmlari (ming tonna).

Kartoshka va sabzavot narxlarini bashorat qilish va tahlil qilish uchun ARIMA modeli tanlandi, chunki bu model vaqt qatorlaridagi mavsumiy o'zgarishlarni samarali tahlil qiladi. Quyidagi bosqichlar amalga oshirildi:

ARIMA modeli yordamida 2025-yil oxirigacha kartoshka va sabzavot narxlarini bo'yicha quyidagi bashoratlar olindi:

Kartoshka narxi: Qish oylarida taxminan 20% oshishi mumkin.

Sabzavot narxi: Yoz faslida barqaror pasayish, qishda esa 30% oshish kuzatilishi mumkin.

Modelning fakt va bashorat qiymatlarini chizuvchi grafik diagrammalar kiritish tavsiya etiladi. Ushbu grafiklar narxlarning mavsumiy o'zgarishlarini yanada aniqroq ko'rsatishga xizmat qiladi.

Dehqon xo'jaligi mahsulotlari narxlarining barqarorligi aholi oziq-ovqat xavfsizligi va iqtisodiy o'sish uchun muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda iqlim o'zgarishlari, bozor talabining mavsumiy o'zgarishlari va xalqaro iqtisodiy jarayonlar qishloq xo'jaligi mahsulotlari narxlariga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli narx dinamikasini chuqur o'rganish va prognozlash dehqon xo'jaligini rivojlantirishda, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda, hamda davlat tomonidan samarali narx siyosatini ishlab chiqishda dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Ushbu tadqiqot kartoshka va sabzavot narxlarini misolida dehqon xo'jaligi bozoridagi muvozanatni baholash, narx dinamikasiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash hamda bozor barqarorligini ta'minlash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga yo'naltirilgan.

Iqtisodiyotning dehqon xo'jaligi sektori odatda yalpi ichki mahsulotda (YalM) juda yuqori ulushdan juda past ulushga o'tishini ko'rsatadi. Shunga qaramay, 1850-yillarning boshidan boshlab ikki asr davomida o'sib borayotgan iqtisodiyotida Qashqadaryo viloyati dehqon xo'jaligining ulushi pasaymadi. Bu alohida holatni o'rganishga arziydi, chunki u bir ishchi boshiga tabiiy resurslar bilan ta'minlangan ba'zi keyingi rivojlanayotgan iqtisodlari uchun o'sish strategiyasini o'ylab topayotganlar uchun saboq bo'lishi mumkin. Qashqadaryo viloyatining iqtisodiy tarixining bu g'ayrioddiy xususiyati iqtisodchi olimlar ta'kidlamagan.

Ushbu ma'lumot tomonidan o'rganilgan tarkibiy o'zgarishlar bo'yicha juda ko'p nazariy va empirik adabiyotlardan foydalandi. Iqtisodiy o'sishning uch sektorli modelidan foydalangan holda. U ushbu doirani ikki jihatdan kengaytiradi:

Birinchisi, O'zbekiston iqtisodiyotining vaqt o'tishi bilan o'zgaruvchan tarmoq strukturasi tushunish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan to'rtinchi sektorni, ya'ni tog'-kon sanoatini ajratish;

Ikkinchisi savdo ochiqqligining markaziy rol o'ynashiga imkon berishdir. Tarkibiy o'zgarishlar bo'yicha ko'plab oldingi olimlar savdo hajmini e'tiborsiz qoldiradi. Shunday qilib, ular qiyosiy ustunlikning asosiy belgilovchi omillari bo'lgan nisbiy omillarni yoki mamlakatning nafaqat xalqaro savdo hajmini, balki uning ishlab chiqarish va savdo ixtisoslashuvining tarmoq shaklini ham o'zgartirishi mumkin bo'lgan savdoni buzish siyosatini etarli darajada hisobga olmaydilar.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Narx dinamikasining barqarorligini ta'minlash uchun mavsumiy omillarni hisobga olgan holda uzoq muddatli prognozlar qilish zarur.

Dehqon xo'jaligi bozorining muvozanatini ta'minlashda davlat siyosatining o'zni va optimal choralar (subsidyalar, logistika infratuzilmasini rivojlantirish).

Mahsulotlar bozorida iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun talqinni kengaytirish va doimiy monitoring tizimini yo'lga qo'yish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Paul A. Samuelson, William D. Nordhaus. Economics. 19th Edition.
2. Razzoqov A., Toshmatov Sh., O'rmonov N. Iqtisodiy ta'limotlar tarixi. – Toshkent: Moliya, 2018. – B. 46.
3. Greene, W. (2012) Ekonometrik tahlil. 7-nashr, Prentice Hall, Upper Saddle River.
4. Box, GEP va Jenkins, GM (2006) Vaqt seriyasining tahlili: prognozlash va nazorat qilish. Qayta ko'rib chiqilgan nashr, Holden Day, San-Fransisko.

5. R.R.Hasanov. (2021) Kambag'allikning ijtimoiy-iqtisodiy sabablari. "Yangi O'zbekiston iqtisodiyotining makroiqtisodiy barqarorligini taminlash: muammolar, tahlillar va natijalar" konf.tezislar to'plami. -591 B.
6. R.Xodjayev. (2020) Kichik biznes va tadbirkorlik asoslari. – T.: Mehnat. - 349 b.;
7. Rakhimov A.N. Econometric modeling of the development of the public service sector(Kashkadarya region): iqt. science. div. doc. diss.– T.: TDIU, 2020.–165 p.
8. Raximov A.N., Ergashov Y.I. "Dehqon xo'jaliklari faoliyatining istiqbolli rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar", "Экономика и социум" №3 (106)-2 2023 255-262- bet.
9. Jo'rayev, F. D. S., & Normurolovich, S. S. (2024). Agrosanoat klasterlari o'sish omili sifatida mintaqaning raqobatbardoshligi baholash. Prospects and main trends in modern science, 2(16), 46-52.
10. A.Raximov, Y.Ergashov - Iqtisodiyot va ta'lim, 2021. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida dehqon xo'jaligi tarmoqlarining rivojlanishini ekonometrik modellashirish asoslari. 2021/3., 222-227-b.
11. Rakhimov, A. N., & Eshonkulov, J. S. (2022). Improving the mechanism of increasing the economic power of industrial enterprises on the base of econometric models. Экономика и социум, (10-1 (101)), 145-153.
12. Maxmatqulov, G. K., & Malikova, N. T. (2019). Stochastic model activity system of rail transport. European Science Review, 1(1-2), 152-156.
13. Рахимов, А. М. (2021). Услуги по проживанию и обслуживанию населения значение эконометрического моделирования в нормативной оценке требований потребителей для улучшения качества отображения. Международный междисциплинарный исследовательский журнал Galaxy, 9(12), 1043-1048.
14. Maxmatqulov, G. X. (2023). Savdo xizmatlarini innovatsion rivojlantirishning zamonaviy uslubiy yondoshuvlari. Innovative Development in Educational Activities, 2 (9), 378–386.
15. Muhammadiyevich, R. A. (2021). Residence and catering services to the population the importance of econometric modeling in regulatory assessment of consumer requirements to improve display quality. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 9(12), 1043-1048.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. aprel. № 3. navbatdan tashqari son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>